

Південна автострада

*Gli automobilisti accaldati sembrano non avere storia...
Come realta, un ingorgo automobilistico impressiona ma
non ci dice gran che.*

**Arrigo Benedetti, "L'Espresso",
Roma, 21, 6, 1964*.**

Спочатку дівчина в "Дофіні" наполягала, що треба засікати час, втім, інженерові в "Пежо 404" було вже байдуже. Поглядати на годинник міг кожен, але здавалося, що той прив'язаний до правого зап'ястка час або *bip-bip* радіо вимірюють щось інше, що це час тих, хто не зробив цього глупства — захотів у неділю по обіді вернутися в Париж південною автострадою і, заледве проминувши Фонтенбло, мусить рушати з місця, зупинитися — шість рядів автомобілів з кожного боку (бо ж відомо, що в неділю вся автострада в розпорядженні тих, хто повертається в столицю) — заводити двигун, просуватися вперед на три метри, спинятися, вести балачки з двома монахинями в "2НР" праворуч, із дівчиною в "Дофіні" ліворуч, дивитися у дзеркало заднього огляду на блідого чоловіка за кермом "Каравелли", з іронією заздрити пташиному щастю подружжя в "Пежо 203" (позаду "Дофіна" дівчини), яке бавиться зі своєю донечкою, жартує і ласує сиром, час від часу страждати від сплесків роздратування двох молодиків у "Сімці" попереду "Пежо 404" і навіть виходити з авто під час зупинок, розвідувати, що діється довкола, не

* «Вважається, що про цих шалених автомобілістів розповідати нічого... Справді, затори на дорогах — видовище цікаве, та й тільки всього». Арріго Венедетті, "Л'Еспрессо", Рим, 1964 (італ.) — (Тут і далі — примітки перекладача).

відходячи надто далеко (бо ніколи не знаєш, в яку мить автомобілі попереду поновлять рух і доведеться бігти назад, аби ті, що позаду, не розв'язали війну гудків і прокльонів); і так порівнятися з “Таунусом” попереду “Дофіна” дівчини, яка щомиті дивиться на годинник, перекинутися понури-ми чи насмішкуватими фразами з двома чоловіками, які подорожують з білявим хлопчиком, який за цих обставин саме розважається тим, що вільно водить свою іграшкову машинку по сидіннях і задній панелі “Таунуса”, або наважитися і пройтися ще трохи вперед, бо немає певності, що автомобілі попереду знову поновлять рух, і з деяким співчуттям спостерігати за стареньким подружжям в “Сітроен ІД”, схожому на велетенську фіолетову ванну, в якій пливуть старенькі, він — обіпершись ліктями на кермо з виразом терплячої втоми, вона — гризучи яблуко, не так з апетитом, як задля того, аби чимось себе зайняти.

Учетверте зіткнувшись з усім цим, проробивши усе це, інженер вирішив уже не виходити зі свого авто, сподіваючись, що поліція якось розчистить цей затор. Серпнева спека на ту пору купчилася на рівні коліс, тому стояння на одному місці робилося щораз нестерпнішим. Довкола — лише запах бензину, нетерплячі вигуки молодиків у “Сімці”, відблиски сонця від скла і хромованих частин — і на довершення всього суперечливе відчуття ув'язнення посеред хащі автомобілів, створених, аби мчати. Інженерів “404” їхав у другому ряду справа, коли рахувати від лінії, яка розділяла дві дорожні смуги, тож праворуч нього було чотири автомобілі, а ліворуч — сім, однак насправді він чітко бачив лише вісім авто довкола свого та їхніх пасажирів, на яких він надивився донесхочу. З усіма поговорив, окрім хлопців у “Сімці”, які здалися йому неприємними; час від часу ситуація обговорювалася до найменших подробиць, і загальне враження було таким, що до Корбей-Ессона вони

просуватимуться зі швидкістю черепахи чи навіть повільніше, а між Корбеем і Жувізі рух потроху прискориться, щойно вертольотам і мотоциклістам вдасться пробити затор у найгіршому його місці. Уже ніхто не мав сумніву, що десь поблизу сталась якась дуже серйозна аварія, це було єдине пояснення такої неймовірної тягучки. І водночас — уряд, спека, податки, дорожня служба, одна тема за іншою, три метри, ще одна банальність, п'ять метрів, сентенція чи стримане прокляття.

Двом монахи́ням у “2НР” пасувало би приїхати у Міллі-ля-Форе перед восьмою, бо вони везли кошик з городиною для куховарки. Подружжю в “Пежо 203” понад усе важило не пропустити телепередачу о 9:30. Дівчина в “Дофіні” сказала інженерові, що їй байдуже, приїде вона в Париж раніше чи пізніше, а ремствує вона з принципу, бо їй здається просто знуцанням нав'язувати тисячам людей уклад каравану верблюдів. Інженерові здавалося, що за останні кілька годин (доходила, мабуть, вже п'ята, але спека шмагала їх немилосердно) вони просунулися вперед метрів на п'ятдесят, але один із чоловіків з “Таунуса”, який підійшов побалакати, ведучи за руку хлопчика з його іграшковою машинкою, іронічно показав на крону одинокого платана, а дівчина в “Дофіні” згадала, що цей платан (а може, то був каштан) застиг урівень з її авто вже стільки часу, що не було сенсу дивитися на наручний годинник, аби заплутатися в нічого не вартих підрахунках.

Ніяк не вечоріло, вібрування сонця над автострадою й автомобілями доводило до нестями, аж до нудоти. Чорні окуляри, змочені одеколоном хустинки на головах, імпровізовані засоби, щоб захиститися від сонця, уникнути різьочого відблиску чи клубів вихлопного газу при кожному рушанні, з'являлися й удосконалювалися, ставали предметом спілкування і коментарів. Інженер знову вийшов з

авто, щоб розім'яти ноги, перекинувся кількома словами з парою — з вигляду селянами — в “Аріані”, який стояв перед “2НР” монахинь. За “2НР” стояв “Фольксваген” із солдатом і дівчиною, які були схожі на молодят. Третій від узбіччя ряд його вже не цікавив, бо треба було б відійти від “404” на небезпечну відстань. В очах мерехтіло від кольорів та форм — “Мерседес Бенц”, “ІД”, “4Р”, “Ланція”, “Шкода”, “Морріс Майнор”, увесь каталог. Ліворуч, уздовж протилежного полотна тяглися ще одні неосяжні хащі: “Рено”, “Англія”, “Пежо”, “Порш”, “Вольво”; це було настільки монотонним, що врешті-решт, після того як він побалакав з пасажирами “Таунуса” і зробив невдалу спробу обмінятися враженнями із самотнім водієм “Каравелли”, йому не залишалось нічого іншого, як повернутися у свій “404” і поновити попередню розмову про час, відстані та кінофільми з дівчиною в “Дофіні”.

Іноді, прослизнувши між автомобілів з протилежного боку дороги чи з крайніх рядів справа, приходив чужинець і приносив новину, ймовірно, неправдиву, яка передавалася від авто до авто вздовж усіх цих розпечених кілометрів. Чужинець насолоджувався успіхом своїх звісток, стуканням дверцят, коли пасажири кидалися коментувати те, що трапилося, але за якусь мить чувся клаксон чи запуск двигуна, і чужинець біг геть, було видно, як він петляє між автомобілів, аби знову сісти у свій і не наразитися на праведний гнів усіх решта. Так за все пообіддя стало відомо, що біля Корбея зіткнулися “Флоріда” і “2НР” — троє загиблих і одна поранена дитина; про подвійне зіткнення “Фіата 1500” з фургоном “Рено”, який, своєю чергою, зім'яв “Остін” з купою англійських туристів; про те, що перекинувся автокар, який їхав з аеропорту “Орлі”, набитий пасажирами літака, який прилетів з Копенгагена. Інженер був певен, що все це, чи майже все — вигадки, хоча щось

серйозне таки мало статися поблизу Корбея чи навіть на під'їзді до Парижа, якщо дорожній рух паралізувало аж сюди. Селяни в “Аріані”, які мали ферму поруч із Монтере і добре знали цю місцевість, розповідали про іншу неділю, коли рух зупинився на п'ять годин, але той час уже здавався зовсім незначним зараз, коли сонце, сідаючи ліворуч від дороги, вивергало на кожне авто останню лавину оранжевої галярети, від якої закипав метал і темніло в очах, і хоч би раз крона якогось дерева щезла з очей десь позаду чи якась інша тінь, що ледь видніється вдалині, наблизилась, аби можна було насправді відчутти, що колону рухається, бодай потроху, навіть якщо доводиться повсякчас зупинятися й рушати, різко тиснути на гальма і постійно залишатися на першій швидкості, у прикрому розчаруванні, що мусиш раз у раз переводити ручку коробки передач у нейтральне положення, ножне гальмо, ручне гальмо, стоп і так знову, і знову, і знову.

У якусь мить, ситий по горло бездіяльністю, інженер вирішив скористатися однією особливо нескінченною зупинкою і перейти рядами автомобілів зліва і, залишивши “Дофін” позаду, побачив “ДКВ”, ще один “НР”, “Фіат 600” і спинився біля “Де Сото”, аби обмінятися враженнями із занепокоєним туристом з Вашингтона, який майже не розумів французької, але конче мусив бути на Пляс-дель-Опера о восьмій, *you understand, my wife will be awfully anxious, damn it**. Вони говорили про усе потроху, коли якийсь чоловік, з вигляду комівояжер, вийшов з “ДКВ”, аби розповісти їм, що хвильку тому хтось приніс звістку про те, що посеред автостради розбився “Пайпер Каб”, є кілька загиблих. Американцеві було начхати на “Пайпер Каб”, так само, як інженерові, який, зачувши хор

* Розумієте, моя дружина буде страшенно непокоїтися, чорт забирай (англ.)

гудків, кинувся назад до “404”, на ходу переповідаючи новину чоловікам у “Таунусі” і подружжю в “203”. Детальніші пояснення він приборег для дівчини в «Дофіні» і виклав їх, поки машини поволі просувалися на кілька метрів уперед (тепер “Дофін” трохи відставав від “404”, пізніше, можливо, буде навпаки, але насправді усі дванадцять рядів рухалися практично одним блоком, немов якийсь невидимий жандарм у глибині автостради наказував їм рухатися вперед синхронно, аби ніхто не міг здобути перевагу). “Пайпер Каб”, мадемуазель, це такий маленький прогулянковий літак. А-а. Що за ідея — розбиватися посеред автостради в неділю по обіді. Та й таке. Якби ж то в цих проклятих авто було не так жарко, якби ці дерева праворуч нарешті опинилися позаду, якби остання цифра на лічильнику кілометрів нарешті впала у свою чорну дірочку, замість того, аби й далі висіти, немов прив’язана за хвіст, до безконечності.

У якийсь момент (уже починало потроху вечоріти, обрій автомобільних дахів забарвився в бузковий колір) величезний білий метелик сів на вітрове скло “Дофіна”; дівчина та інженер замилувалися його крильцями в коротку і чарівну мить його відпочинку; з тугою дивилися вони, як він відлітає, пролітає над “Таунусом”, над фіолетовим “ІД” старенького подружжя, летить до “Фіата 600”, якого вже майже не видно з “404”, повертається до “Сімки”, де рука мисливця зробила марну спробу його впіймати, привітно тріпоче крильцями над “Аріаном” селян, які, схоже, щось їли, а потім зникає десь праворуч. Коли споночило, колона зробила свій перший серйозний поступ — проїхала майже сорок метрів; коли інженер упівока глянув на лічильник кілометрів, половинка цифри шість сховалася і згори визирнув кінчик цифри сім. Майже усі слухали свої радіоприймачі, в “Сімці” його увімкнули на повну гучність

і горланили якийсь твіст, трясучись так, що вібрував кузов авто; монахині перебирали вервиці, хлопчик у “Таунусі” заснув, притиснувшись личком до вікна і не випускаючи з рук своєї іграшкової машинки. В якийсь момент (була вже глупа ніч) прийшли чужинці зі свіжими новинами, такими ж суперечливими, як і попередні, вже забуті. Це був не “Пайпер Каб”, а планер, яким керувала донька якогось генерала. Фургон “Рено” і справді розчавив “Остін”, та сталося це не в Жувізі, а на під’їзді до Парижа; один із чужинців розповів подружжю в “203”, що десь біля Інї дало тріщину дорожнє покриття автостради і п’ять автомобілів перекинулися, в’їхавши передніми колесами в розколину. До інженера дійшла чутка про якесь стихійне лихо, та він лише знизав плечима, нічого не сказавши. Згодом, перебираючи в пам’яті перші години темряви, коли стало трохи легше дихати, він згадав, як в якийсь момент просунув крізь віконце руку, аби постукати по кузову “Дофіна” і розбудити дівчину, яка спала, схилившись на кермо і не переймаючись наступним просуванням вперед. Була вже, певно, північ, коли одна з монахинь, припускаючи, що він зголоднів, несміливо запропонувала йому канапку із шинкою. Інженер узяв її з ввічливості (насправді його нудило) і попросив дозволу поділитися нею з дівчиною в “Дофіні”, яка її взяла і жадібно ум’яла і канапку, і плитку шоколаду, яку їй передав водій “ДКВ”, її сусід зліва. Багато людей повиходили з розпечених авто, бо знову потяглися години без руху; починала даватися взнаки спрага, вже спорожніли пляшки з лимонадом, кока-колою і навіть винами, які були у кожного на борту. Першою поскаржилася дівчинка з “203”, і солдат та інженер разом з батьком дівчинки, покинувши свої авто, пішли шукати воду. Попереду “Сімки”, де радіо, схоже, цілком заміняло харчі, інженер побачив “Больє”, в якому сиділа літня жінка зі